

CONSIDERAȚII PRIVIND RESTAURAREA ȘI CONSERVAREA UNUI TEZAU MONETAR MEDIEVAL

EMANOIL PRIPON*

emanoilprapon@yahoo.com

CONSIDERATIONS CONCERNING THE RESTORATION AND CONSERVATION OF A MEDIEVAL COIN HOARD

ABSTRACT: *Consisting of 45 silver coins, the hoard discovered at Zalău, Sălaj County, in 1962, recently entered in the process of restoration-conservation, with the aim of exposure in a temporary exhibition (the National Hall of Restoration from Craiova, 2012) and also with a permanent character in the basic exhibition of the County Museum of History and Art from. The process of restoration-conservation included*

chemical treatment (formic acid, ammoniac), mechanical interventions and final conservation operations (Paraloid B-72).

KEYWORDS: *coin hoard, silver, restoration-conservation, chemical treatment, mechanical intervention.*

REZUMAT: *Compus din 45 de monete din argint, tezaurul monetar descoperit la Zalău, județul Sălaj, în anul 1962, a intrat recent în procesul de restaurare-conservare, cu scopul expunerii, mai întâi în cadrul unei manifestări expoziționale temporare (Salonul Național de Restaurare Craiova, 2012) și apoi cu caracter permanent în viitoarea expoziție de bază a Muzeului Județean de Istorie și Artă din Zalău.*

Procesul de restaurare-conservare a inclus tratamente chimice (acid formic, amoniac), intervenții mecanice și operațiuni de conservare finală (Paraloid B-72).

CUVINTE CHEIE: *tezaur monetar, argint, restaurare-conservare, tratament chimic, intervenție mecanică.*

Descoperit întâmplător la Zalău în anul 1962 și publicat opt ani mai târziu într-un volum dedicat acumulărilor monetare din Transilvania secolelor XVI – XVIII (Chirilă – Lako, 1970, p. 65–67), tezaurul monetar în discuție a intrat relativ târziu în procesul de restaurare–conservare. Scopul de bază al acestui demers târziu a fost necesitatea valorificării expoziționale pe termen scurt, prin expunerea temporară (septembrie – noiembrie 2010) în cadrul Salonului Național de Restaurare organizat de Muzeul Olteniei Craiova (Prapon, 2010 a, p.35) și mediu/lung, prin etalarea în viitoarea expoziție a Muzeului Județean de Istorie și Artă din Zalău.

După cum se știe, activitatea de conservare și restaurare a descoperirilor arheologice răspunde la trei obiective importante: asigurarea viabilității pe termen lung, relevarea informațiilor științifice a căror suport material îl reprezintă și posibilitatea lizibilității și prezentării sale publicului. Se pare că la momentul determinării monetelor din compoziția tezaurului, undeva pe la sfârșitul deceniului șase al secolului trecut, piesele erau suficient de lizibile pentru interpretarea corectă a datelor privind emitentul, monetăria, milesimul sau a unor detalii de natură stilistică, necesare încadrării tipologice, referire valabilă în special pentru emisiunile poloneze de secol XVI – XVII.

* Muzeul Județean de Istorie și Artă Zalău.

Cu siguranță, pe parcursul ultimelor patru decenii de la momentul publicării, starea de conservare a pieselor ce compun tezaurul monetar s-a agravat vizibil, ceea ce a confirmat – dacă mai era cumva nevoie! – virulența cu care este reactivat procesul de coroziune a obiectului, odată cu decopertarea și implicit aducerea lui într-un mediu ostil sub multe aspectele. (Moldoveanu, 1999, p. 294 – 324).

Astfel, la intrarea în laboratorul de restaurare, cele 45 de monede, parte componentă a tezaurului, erau acoperite total sau parțial cu produși de coroziune caracteristici pentru aliajele argint – cupru. În cazul artefactelor ce au ca material de constituție aliaje de doua sau mai multe metale, metalul cel mai puțin nobil este corodat preferențial, în cazul nostru, cuprul. Acest aspect este evidentiat prin prezența masivă a depozitelor de culoare verde-albastruie (carbonați bazici de cupru), cu aspect rugos și aderență sporită, atât pe aversul cât și pe reversul monedelor. Acest diagnostic este valabil pentru aproximativ două treimi din numărul pieselor. Celelalte piese din lotul monetar, aproximativ o treime, prezintă întinse suprafețe acoperite cu oxid cupros și sulfură de argint (foto I – III). În plus, pe fiecare monedă a fost lipită o etichetă cu datele de identificare din registrul de inventar.

Într-un prim stadiu al intervenției, piesele au fost imersate în *acetona* pentru degresare și în același timp pentru înlăturarea etichetelor din hârtie, lipite cu un adeziv pe bază de solvent. Operațiunea de restaurare a continuat cu inițierea unor tratamente chimice pentru eliminarea depozitelor de carbonați și sulfuri de pe suprafața pieselor, alternate cu intervenții mecanice umede, prin care am facilitat accesul soluției la zonele afectate de coroziune. Ca agent de decapare am utilizat *acid formic* în concentrație de 20%, măbind activitatea băii prin încălzire (Mourey, 1998, p. 61). Tratamentul s-a dovedit eficient pentru marea majoritate a monedelor, cu excepția catorva situații în care produșii de coroziune precum și urmele de etichetare au fost prezente în continuare pe suprafața pieselor (foto IV – VI).

În cazul acestor piese am apelat la un tratament într-o baie caldă de *amoniac* 30%, urmată de perieri ușoare cu un baton din fibra de sticlă, metodă ce a dat rezultate bune în situații similare (Boroș, 2008, p.97). După neutralizare cu apă distilată și uscare cu acetona, piesele au fost conservate prin imersie în ceara micro-cristalină de tip *Paraloid B-72*, dizolvată în toluen.

Piesele tezaurului acoperă un secol de emisiune monetară (1527 – 1627) și reprezintă nominale curente aflate în circulație la momentul acumulării: groși mari transilvăneni, piese poloneze de șase groși, trei groși, 1,5 groși, un gros, emisiuni prusiene de șase groși, de 1,5 groși, la care se adaugă groși mari ungu-rești (Pripon, 2010 b, sub tipar).

La finalizarea operațiunilor de restaurare-conservare, piesele au făcut obiectul expunerii în cadrul Salonului Național de Restaurare deschis publicului vizitator în perioada septembrie–noiembrie 2010 la Muzeul Olteniei din Craiova.

BIBLIOGRAFIE

Boroș, Doina	2008	D. Boroș, <i>Addenda la Tezaurul monetar din secolul al XVI – lea din mormântul nr.16</i> (Livia Călian), în Dan Isac (coordonator), Florin Gogâltan, Livia Călian, Raluca Barb, Flaviu Niță, Ionuț Socol, <i>Contribuții arheologice la Istoria orașului Dej</i> , Editura Mega, Cluj – Napoca, 2008, p. 96 – 97.
Chirilă, Eugen, Lakó, Eva	1970	E. Chirilă, E. Lakó, <i>Depozite și tezaur monetare din orașul Zalău, sec. XVII</i> , în <i>Tezaure monetare din nordul Transilvaniei, sec. XVI – XVIII</i> , Zalău, 1970, p. 65 – 72.
Moldoveanu, Aurel	1999	A. Moldoveanu, <i>Conservarea preventivă a bunurilor culturale</i> , Centrul de Pregătire și Formare a Personalului din Instituțiile de Cultură, București, 1999.
Mourey, William	1998	W. Mourey, <i>Conservarea antichităților metalice de la săpătură la muzeu</i> , Editura Tehnică, București, 1998.
Pripon, Emanoil	2010 a	E. Pripon, <i>Tezaur monetar</i> , în <i>Salonul Național de Restaurare</i> (catalog), Muzeul Olteniei, Craiova, 2010, p. 35.

- Pripon, Emanoil 2010 b E. Pripon, *Repertoriul descoperirilor monetare medievale din județul Sălaj (sec. XII – XVIII), în Identități culturale locale și regionale în context european. Studii de arheologie și antropologie istorică. In memoriam Alexandri V. Matei*, Editura Mega – Editura Porolissum a Muzeului Județean de Istorie și Artă Zalău, Cluj – Napoca, 2010, (sub tipar).

LISTA ILUSTRAȚIILOR

- Fig. 1 – 3. Tezaur monetar medieval înainte de restaurare.
Fig. 4 – 6. Tezaur monetar medieval în timpul restaurării.
Fig. 7 – 9. Tezaur monetar medieval după restaurare.

PICTURES LIST

- Fig. 1 – 3. Medieval coin hoard before restauration.
Fig. 4 – 6. Medieval coin hoard in during of restauration.
Fig. 7 – 9. Medieval coin hoard after restauration.

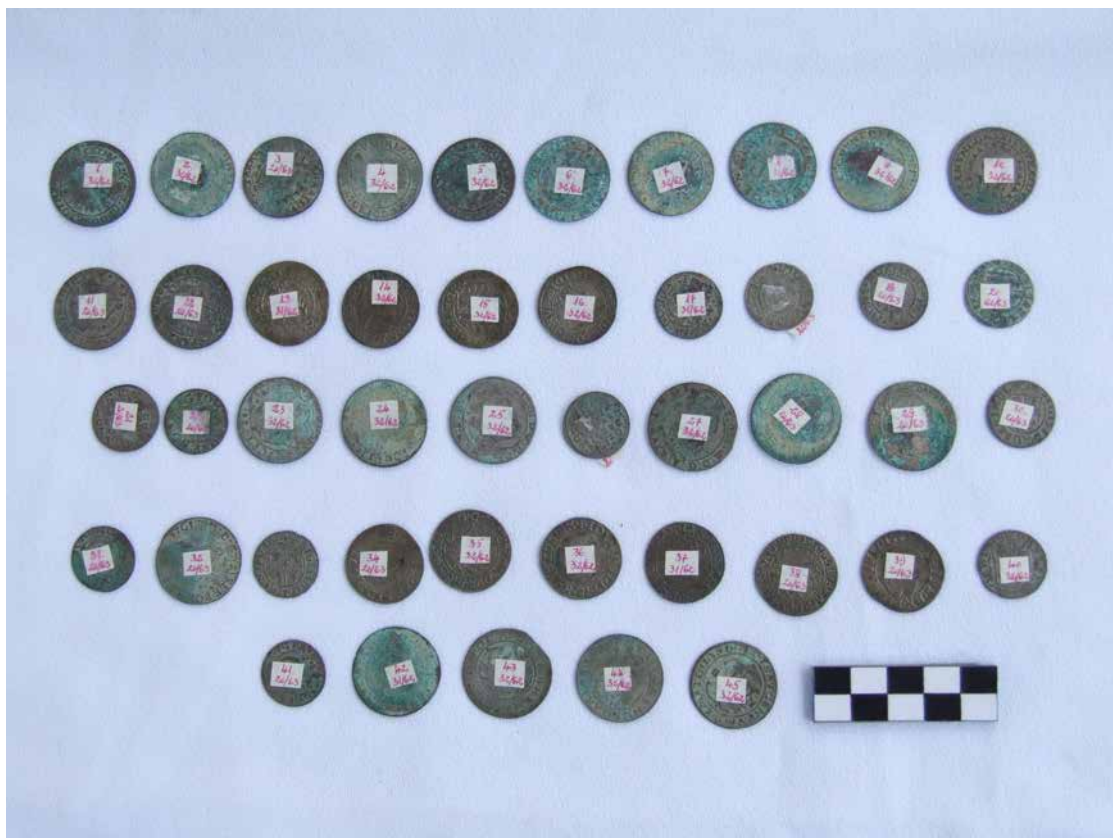

FIG. 1

FIG. 2

FIG. 3

FIG. 4

FIG. 5

FIG. 6

FIG. 7

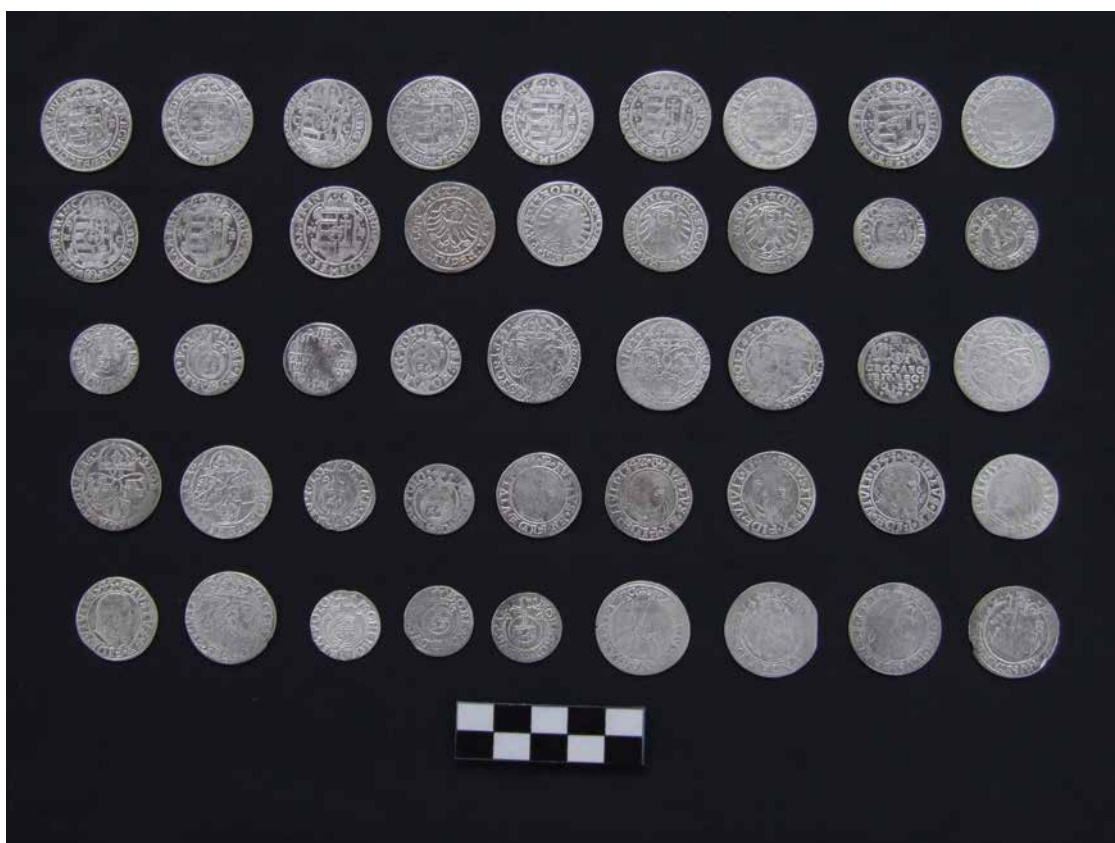

FIG. 8

FIG. 9